

Edito

Redactie

We kijken terug op een mooi jaar van mierenstudie met interessante bijeenkomsten van de MWG en drie goed gevulde FF's. Voor het komende jaar zijn de plannen al gesmeed: sprekers voor de maartbijeenkomst zijn uitgenodigd en er zijn twee mogelijke excursielocaties geselecteerd. We wensen iedereen alvast een mierenrijk 2014!

Uiteraard zien we uw bijdragen voor het eerste nummer van de jaargang van 2014 weer tegemoet.

André van Loon, Jinze Noordijk & Michiel Hemminga, Redactie Forum Formicidarum, p/a jinzenoordijk@hotmail.com

De gewone reuzenmier *Camponotus ligniperda* op het Herikhuizerveld in 2013

Marc de Winkel

Afgelopen jaar ben ik begonnen met inventariseren van voornamelijk insecten en andere geleedpotigen in Nationaal Park Veluwezoom, eigendom van Natuurmonumenten. In overleg met André ten Hoedt, de bioloog in het beheerteam, geef ik via Waarneming.nl mijn waarnemingen met foto door. Regelmatig worden verschillende delen van het gebied (o.a. het Herikhuizerveld) door mij bezocht op zoek naar interessante soorten.

Tijdens een bezoek aan het Herikhuizerveld op 19 augustus 2013 viel mijn oog op een nogal grote mierenwerkster op een mul zandpad nabij een bosrand. Na even rondgekeken te hebben bleken er meer te lopen en na het nemen van enkele foto's (figuur 1-2) liep ik door, nog niet helemaal beseffend wat er op het pad wandelde. Thuis, na het bekijken van de foto's, zag ik al snel dat het om de gewone reuzenmier *Camponotus ligniperda* ging! De grootte van de mier, antenne-inplant op de zwarte brede kop en de glanzende delen van het achterlijf sloten andere soorten uit. De soort was in deze regio echter al lange tijd niet gezien: de laatste waarneming van

de Zuidoost-Veluwe was in 2005 in De Imbosch (databestand EIS-Nederland).

Na de zekere determinatie kon ik bijna niet wachten om terug te gaan en naar het nest te zoeken. De volgende dag waren op dezelfde plek weer werksters van de reuzenmier aanwezig, maar na een half uur speuren had ik helaas nog steeds geen nestingang kunnen vinden. Op de terugweg van mijn wandeling kon ik het niet laten om toch nog even te zoeken en op een plek ongeveer 10 m van mijn eerste waarneming liepen weer meerdere werksters. Onder de overhangende takken van een aantal jonge eiken op een zandige zuidwesthelling vond ik de nestingang met ongeveer zes werksters in de opening en een mooi mierenpaadje waarover meerdere werksters liepen.

Figuur 1-2 Een werkster van de gewone reuzenmier *Camponotus ligniperda* van het Herikhuizerveld (foto's Marc de Winkel)

Het Herikhuizerveld is een heuvelachtig gebied (ontstaan in de laatste en voorlaatste ijstijd) en behoort tot de hoogste delen van Nederland. Het nest bevindt zich op ca. 81 m boven NAP. Het terrein waarin het nest zich bevindt is zeer druk belopen door wandelaars, recreanten en ruiters. Ook is de locatie aan alle zijden omringd door stuifzand. Dit vermindert, in mijn ogen, de concurrentie met andere mierensoorten (bijv. *Formica*-soorten), die in grote aantallen in het gebied voorkomen. Het verbaasde me hoe makkelijk de mieren zich over een mul zandpad verplaatsten, al dan niet met voedsel voor het nest.

Het omliggende gebied wordt begraaasd met paarden en de vegetatie bestaat uit pollen oude heide, brem en bijbehorende grassen. Het bosgedeelte bestaat voornamelijk uit grove den, berk, zomereik en wilde lijsterbes. In een interessant artikel uit 2000 werden al nieuwe waarnemingen van deze mierensoort op de

Veluwe voorspeld (Vierbergen et al. 2000). Die voorspelling is hierbij uitgekomen. Andere bijzondere geleedpotigen in dit gebied zijn onder andere de grote mierwesp *Mutilla europaea*, zadelsprinkhaan *Ephippiger ephippiger* en grote panterspin *Alopecosa fabrilis* (persoonlijke waarnemingen op minder dan 100 m van het nest van de gewone reuzenmier). De terreinbeheerder is op de hoogte van de exacte locatie van het nest en ik hoop komend jaar foto's van de bruidsvlucht in juni te kunnen maken.

Verwijzingen

Vierbergen, G., A.J. van Loon, G. Versluys, N.H.W. Willems & M.J. Zijlstra 2000. Nesten van de Reuzenmier *Camponotus ligniperda* in het noordwesten van haar verspreidingsgebied (Hymenoptera: Formicidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 11: 13-18.

**Marc de Winkel, Annastraat 36, 6821 EM Arnhem,
marcdewinkel@gmail.com**

Stronk- en satermieren in het Eerder Achterbroek (Formicidae: *Formica truncorum*, *F. exsecta*, *F. pressilabris*)

Bram Mabelis, Jinze Noordijk & André J. van Loon

Inleiding

Het Eerder Achterbroek, ten zuidoosten van Ommen (Overijssel), werd in 1949 aangekocht door Vereniging Natuurmonumenten, zowel vanwege de cultuurhistorie als vanwege het natuurhistorisch belang. De naam Eerder Achterbroek geeft aan dat het moerassig land betreft dat achter het gehucht Eerde ligt. Delen van het gebied zijn indertijd ontgonnen en omgevormd tot weiland of bouwland. De naam Eerde (= aarde = akkerland) duidt daar al op. De percelen die in cultuur waren gebracht werden afgeperkt met houtwallen, waardoor al voor 1800 een kleinschalig kampenlandschap ontstond. In 1870 is een groot heidegedeelte omgevormd tot 'modern', grootschaliger, ontginningslandschap. Op de hoge gedeelten bleven kleine heiderestanten bestaan, die tot op de dag van vandaag nog bewaard zijn gebleven (figuur 1).

Hoewel dit ontginningslandschap zijn karakter grotendeels heeft behouden probeert Natuurmonumenten meer landschapselementen in zijn vroegere staat